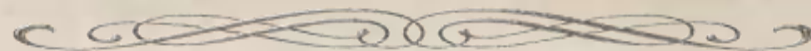

190 років від дня народження

*Йосип Антоній Ролле –
громадський діяч,
краєзнавець, письменник,
доктор медицини і
перший історик Поділля*

Народився Йосип Антоній Ролле 26 вересня 1830 року на хуторі Генрихівка (тепер село Ролля Шаргородського району Вінницької області) в сім'ї службовця, що керував панським маєтком.

Батьки, як це було прийнято у польських сім'ях, назвали хлопчика потрійним ім'ям Юзеф-Антоній-Аполлінарій, яке й досі викликає плутанину в російських і українських виданнях щодо правильності написання його імені та по батькові. Втім, в українському середовищі лікаря називали Йосипом Йосиповичем.

Його дитинство проходило серед простого селянського люду, що породило в ньому повагу до свого народу і любов до рідного подільського краю.

Вчився спочатку у Немирівській гімназії та згодом за «вольнодумство» був виключений з неї, потім у гімназіях Вінниці, Білої Церкви та Києва. У 1850 р. вступив на медичний факультет Київського університету. У 1853 р. за участь у студентській маївці був виключений з університету і переведений фельдшером до однієї з київських лікарень. Через рік повернувся до університету і у 1855 р. закінчив його з відзнакою.

Лікарську діяльність розпочав у м. Ярошівка, що біля Могилева на Поділлі. Багато часу віддавав лікуванню хворих «без різниці станів і національностей», чим заслужив повагу і прихильність мешканців містечка.

Від 1856 р. до 1860 р. Й. Ролле вдосконалював свої знання з психіатрії за кордоном, спочатку у Зоненштейні (Німеччина), а потім у відомого психіатра Жана Шарко у Парижі. Багато власного часу проводив у Національній бібліотеці Франції.

З досвіду власної практики на Поділлі та роботи у зарубіжних клініках написав дисертацією «Психічні захворювання». Після її успішного захисту отримав ступінь доктора медицини. Згодом переклав текст дисертації з французької на російську мову і видав її окремою книгою в Петербурзі в 1863 р.

Й. Ролле став членом-кореспондентом Польської академії наук у Кракові, почесним членом багатьох лікарських товариств Вільнюса, Варшави, Києва, Парижа. У 1860 р. йому запропонували очолити кафедру психіатрії у Варшавському університеті, але він рішуче відмовився «через любов до рідного краю».

1861 року Юзеф Ролле перебрався до Кам'янця-Подільського, де жив до кінця життя.

(на фото – Й. Ролле другий зліва)

Лікар-психіатр за фахом, Ролле написав багато праць з медицини, в яких висвітлював найактуальніші питання поліпшення гігієнічного стану міста, боротьби з епідеміями дифтерії, холери, скарлатини. Писав польською та російською мовами. Авторитет Ролле як фахівця з санітарії та гігієни був настільки незаперечним, що його часто запрошували читати лекції у навчальні заклади. Згодом його лекції були опубліковані окремою книгою «Популярна гігієна. Курс лекцій, прочитаних в православній духовній семінарії» (1879, 1880).

Разом з прогресивними лікарями того часу академік Йосип Ролле став засновником першої в Кам'янці-Подільському безплатної лікарні для бідних, сприяв створенню віспо-щеплювального пункту, курсів повивальниць (акушерок).

У місті успішно лікував губернаторів, чиновників, єпископів, багатих поляків та євреїв, а також шкільну молодь, бідноту. Сучасник Ролле Юзеф Калленбах згадував: «У чекальні будинку Ролле юрмилися численні хворі звідусіль, кожен з яких тут одержував дбайливу лікарську увагу і допомогу, за котру з бідних плата не бралася».

Будинок по вулиці Татарській, 4 у м. Кам'янці-Подільському. Тут у 1875-1894 рр. жив і працював лікар Юзеф Ролле.

Крім того, Й. Ролле був одним зі засновників Подільського товариства лікарів, ставши з 1862 р. його секретарем.

1864 р. Юзеф Ролле вступив до Подільського губернського статистичного комітету. Співпрацюючи з яким, вчений підготував дослідження «Нариси гігієни Подільської губернії», «Гігієнічні нариси Подільської губернії», «Про смертність у Подільській губернії», був серед авторів книги «Статистичний опис Подільської губернії 1865 року», трьохтомника «Збірник відомостей про Подільську губернію» та ін. Ролле активно продовжує публікуватися в різних польських часописах. Протягом 1869-1872 років у «Польському огляді» історик опублікував цикл статей головної праці життя «Замки подільські на кордонах молдавських», яка спочатку вийшла одним томом і невеликим тиражем, а після ґрунтовного доопрацювання 1880 р. побачила світ як трьохтомник. У цей період життя й творчості виходить ще одна праця Юзефа Ролле «Полоніка. Матеріали з історії Польщі в творах російських», за яку він був удостоєний медалі Паризького історико-літературного товариства. 1876 р. дослідник починає видання дев'яти серій «Історичних оповідань», які прославили його як літератора, письменника і публіциста.

1883 р. Юзеф Ролле став дійсним членом Подільського єпархіального історико-статистичного комітету. Він був серед тих, хто підштовхував членів Комітету до збору та видання історичних документів, заснування власного архіву. Врешті, він був одним із ініціаторів заснування в Кам'янці-Подільському музею Давньосховища, що розпочав свою роботу 11 лютого 1890 р., до якого дослідник передав чимало предметів старовини зі своїх зібрань, десятки оригіналів давніх актів та історичних документів.

Йосип Ролле був членом-кореспондентом Товариства Київських лікарів (1864), Краківської АН (1863), почесним членом лікарських товариств Києва, Варшави, Вільнюса, Парижа, Подільської АН (з 1863 р.), членом Подільського єпархіального історико-статистичного комітету (з 1866 р.).

Йосип Ролле помер 9 (21) січня 1894 року в місті Кам'янці-Подільському.

*«Юзеф-Антоній Ролле – син землі цієї, перед минулим
схилявся, відшуковував і розповідав про нього,
і скарби його поважати вчив»*

Це напис на мармуровій плиті у кафедральному соборі міста Кам'янець-Подільський, яка виконана скульптором Антоном Попелем з барельєфом доктора Йосипа Ролле.

Володимир Антонович на сторінках «Київської старовини» писав: «Ми маємо визнати, що доктор Ролле невтомною своєю діяльністю на полі історичної науки відслужив чесну службу на користь рідного краю».

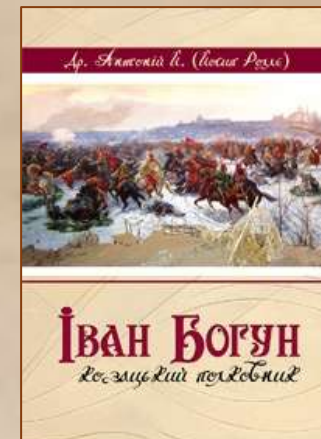
Могила та католицьке кладовище, де похований вчений, не збереглися.

Траці Йосипа Ролле :

Ролле Й. Жінки при чигиринському дворі в другій половині XVII ст. / Й. Ролле; авт. передм. О. І. Гуржій ; відп. за вип. О. О. Сухолотюк. – К. : Україна, 1994. – 58 с.

Ролле Й. Іван Богун – козацький полковник / Антоній-Йосип Ролле ; пер. з пол. І. Ремішевської ; упоряд. Д. Ващук, В. Кононенко ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України, Кам'янець-Поділ. нац. Ун-т ім. Івана Огієнка. – К. ; Кам'янець-Подільський, 2012. – 191, [24] с. : кольор. іл. – Бібліогр.: с. 172 – 183.

Ролле Й. Граф Редукс : оповідання з першої чверті 19-го століття / А. Ю. Ролле ; пер. з пол. В. Ганущак ; Клуб української інтелігенції ім. Богдана Лепкого. – Дрогобич : Відродження, 2008. – 420 с.

В творчому доробку Д-ра Антонія І. (псевдонім Ролле) понад 80 праць з історії Правобережної України, що виходили з 1875-го по 1893 р. під загальною назвою «Історичні оповідання».

Література про Йосипа Ролле :

З-над Божої ріки : літ. біобібліогр. слов. Вінниччини / ред. А. М. Подолинний.
– Вид. 2-ге, перероб. і допов. – Вінниця : Континент-Прим, 2001. – 408 с.

Вінниччина медична: під знаком Червоного Хреста : альманах / ред. Л. М. Загородня [та ін.]. – Вінниця : Прада Арт, 2013. – 216 с.

Лікар Йосип Ролле – краєзнавець, історик, письменник : рек. біобібліогр. список / уклад. О. А. Юрчишина. – Вінниця, 2015. – 16 с. – Електрон. версія. – Режим доступу: <http://library.vnmu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/Rolle.pdf>

Академіки та члени-кореспонденти України / І. М. Азарський, В. С. Компанець, О. О. Азарська. – Хмельницький ; Вінниця : Поділля, 2001. – 261 с.

Вчені Поділля : матеріали респ. наук.-практ. конф., присвяч. 55-річчю визволення України від фашистських загарбників : фонд. наук. праці. Ч. 1 / ред.: О. О. Шалімов, В. М. Мороз. – Хмельницький ; Вінниця : Поділля, 1999. – 348 с.

Використана література:

- ❖ Академіки та члени-кореспонденти України / І. М. Азарський, В. С. Компанець, О. О. Азарська. – Хмельницький ; Вінниця : Поділля, 2001. – 261 с.
- ❖ Вчені Поділля : матеріали респ. наук.-практ. конф., присвяч. 55-річчю визволення України від фашистських загарбників : фонд. наук. праці. Ч. 1 / ред.: О. О. Шалімов, В. М. Мороз. – Хмельницький ; Вінниця : Поділля, 1999. – 348 с.
- ❖ Лікар Йосип Ролле – краєзнавець, історик, письменник : рек. біобібліогр. список / уклад. О. А. Юрчишина. – Вінниця, 2015. – 16 с.
- ❖ Максимчук А. Л. Лікарі Поділля XVIII-XIX ст., як організатори медичної освіти, медичної справи та науки / А. Л. Максимчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць . – Київ ; Вінниця, 2014. – Вип. 37. – С. 294-299.
- ❖ Осетрова Г. Будинок Йосипа Ролле [Електронний ресурс] / Г. Осетрова // "Подільнин", 12 серпня 2005 р . – Електрон. дані. – Режим доступу: https://tovtry.com/ua/history/statti/budynok_rolle.html . – Дата перегляду: 10.09.2020
- ❖ Ролле Йосиф Йосифович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. – Електрон. дані. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Ролле_Йосиф_Йосифович. – Дата перегляду: 19.09.2020.
- ❖ Таранова Н. Йосип Йосипович Ролле – природодослідник Поділля / Н. Таранова [Електронний ресурс] // Історія та методологія географії Наукові записки. – № 2. – 2013. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4090/1/Taranova.pdf> . – Дата перегляду: 10.09.2020